Nu sunt puțini gânditorii care au asemănat viața modernă cu un supermarket și e greu să nu le dai cel puțin parțial dreptate. O viață construită din alegeri manipulate discret sau nu foarte discret între lucruri identice sau similare care diferă doar prin ambalaj sau preț. Oameni indiferenți care cumpără fără să aibă nevoie cu adevărat de ceea ce cumpără și pentru care supermarketul reprezintă mai degrabă o distracție (în sens escapist) decât o satisfacere a unei pofte vitale. În aparență o varietate inimaginabilă de produse dar care în fond provin de la două sau cel mult trei mari companii, în al căror acționariat de regulă se găsesc aceleași fonduri de investiții fără identitate vizibilă, după cum în produse se găsesc cam aceleași elemente chimice despre care nu se știe nimic bun. (Chiar și dacă ar exista, însă, o diversitate comercială reală – în realitate cu foarte puțin efort nu este greu să găsești, chiar și în magazinele mari, calitate mai bună – aproape sigur ea ar trece neobservată.)

În principal, alegerile din magazin ca și cele din viața mai serioasă se fac în funcție doar de ambalaj și de cunoștințele inculcate de dinainte. După cum remarca un părinte athonit „un bărbat se îndrăgostește azi de o femeie pentru felul în care și-a aranjat sprâncenele.” La fel, oamenii cumpără după felul în care au fost create grafica și culorile pachetului, în spatele cărora se găsesc cercetări de piață, oameni de publicitate și mulți alți ingineri sociali care confecționează dorințe.

În același timp, alegerile din supermarket sunt lipsite de implicații fundamentale. Ele, ca și restul deciziilor pe care le luăm, nu ne hotărăsc în niciun fel destinul sau cel puțin așa credem, deși într-alt sens le considerăm definitorii pentru cine suntem. Dacă am cumpărat astăzi ceva ce nu ne trebuie îl putem arunca foarte bine la coșul de gunoi sau îl putem lăsa să se strice într-un ungher al frigiderului sau al debaralei. Nu avem niciun fel de mustrare mai severă de conștiință oricât s-ar strădui tot felul de organizații ecologice să ne avertizeze despre foametea din Africa, epuizarea resurselor și degradarea planetei. De asemenea, o alegere greșită, presupunând că există așa ceva și nu reprezintă doar o parte din experiența de viață care nu trebuie în niciun fel regretată, poate fi îndreptată mâine printr-o vizită la același magazin sau la altul identic. Pur și simplu nu contează. Un cărucior plin cu produse culese alandala, cu siguranță mai mult din reflex decât din nevoie, conține inevitabil și lucruri foarte perisabile care vor sfârși la gunoi. Una din imaginile standard din orice supermarket o reprezintă oamenii care împing un cărucior bântuind fără direcție printre rafturi de produse, fără a căuta ceva anume și fără vreo speranță că și-ar putea umple golul.

Potrivit lui Ava Dorotei, un monah din Gaza secolului al VI-lea, care nu a anticipat avansul comerțului modern dar căruia îi era la îndemână să anticipeze avansul patimilor, trebuie să ne păzim conștiința prin ceea ce facem nu doar față de Dumnezeu și aproape, ci și față de lucruri. „Păzirea conștiinței față de lucruri stă în a nu se folosi cineva rău de un lucru, în a nu strica vreun lucru sau a-l arunca ci chiar de vede vreunul aruncat să nu treacă cu vederea fie el cât de neînsemnat, ci să-l adune și să-l pună la locul lui”, scria pustnicul.

Caracterul efemer al lucrurilor, schimbarea lor repetată nu are consecințe neapărat asupra mediului luat în mare cât asupra individului și a felului în care trăiește. O lume individuală în care lucrurile se schimbă de la o săptămâna la alta, uneori de la o zi la alta, ratează orice identitate și personalitate posibilă. Îmi aduc aminte că după moartea bunicii mele, când m-am dus în casa în care a trăit, fiecare lucru din acel loc purta amprenta ei iar pentru mine însemnau amintiri de-o viață pentru că erau obiecte ce nu se schimbaseră cel puțin din copilăria mea și pe care le asociam nu doar cu bunica mea ci cu însăși trecutul meu și al ei. Cele mai multe dintre ele nici măcar nu erau obiecte esențiale sau extraordinar de valoroase pe alt plan decât cel sentimental: un tirbușon, ceșcuțe de cafea, o față de masă, ștergare de bucătărie, tigăi și oale, fără să mai vorbesc de haine. Astăzi, genul acesta de produse are o viață foarte scurtă și nu prinde niciun fel de rădăcini într-o casă. De obicei sunt înlocuite după un ciclu de viață deloc îndelungat sau, cel mai adesea, din cauza capriciilor modei. Totul curge și se schimbă...

Bineînțeles că soluția pentru neajunsurile supermarketurilor nu o reprezintă întoarcerea la comerțul socialist, care conține toate viciile celui capitalist și nimic din virtuțile sale. În fapt, magazinele moderne nu fac altceva decât să dea chip și să mărească golul omului modern,

fiind o oglindă fidelă a vieții contemporane.

Mai există însă o altă trăsătură neliniștitoare a supermarketurilor: impresia lor de abundență sigură, de stabilitate, de izvor neîntrerupt al bunăstării. Pe de o parte, oamenii evadează acolo pentru a-și calma neliniștile și a se asigura că totul este bine. E ca o doză de zahăr care te face să te simți bine cel puțin pentru o scurtă perioadă de timp. Pe de altă parte, foarte puțini sunt cei care au în vedere cât de fragilă este toată această abundență, cât de instabilă și nesigură, și nu neapărat raportată la drama existenței umane, ci prin însăși fluxul de producție și stilul de viață modern, influențat de cele mai absurde și ridicole știri. Este suficientă un mic accident sau o singură panică confecționată pentru a da peste cap întreaga distribuție și aprovizionare a iluziilor moderne. Ce se întâmplă în magazine în aceste zile demonstrează din plin cât de șubredă este în fond toată viața omului modern, cât de speriat și slab se găsește într-o lume străină și rece pe care o idolatrizează bovin. Viața rareori a fost altfel decât fragilă dar spre deosebire de timpurile noastre, oamenii aveau atât conștiința acestei fragilități – „în viață avem multe de tras și puține motive de bucurie” afirmă, în Rasselas, Dr. Johnson – și își puneau speranțele în cu totul altă parte decât în instituțiile eficiente ale modernității. Toate astea îi făceau pe oameni să aibă o anumită detașare, sobrietate și eleganță în fața unor crize reale. Individul modern nu are în schimb decât o „mândrie fatală”.